

BULLETIN CULTUUR & SCHOOL

#56 MAART 2009

- Beroepskunstenaars in de klas openen nieuwe werelden
- Dirk Monsma over zijn revolutie
- Religieus erfgoed maakt culturele verschillen bespreekbaar

Dansproject oogst energie en respect

Make dance work

Oh's en ah's slaken bij het zien van echte dansers in actie, maar ook voelen dat je welkom bent. Dat is wat Rotterdamse leerlingen van vmbo tot vwo bijblijft van de workshop *Make Dance Work*. Hun enthousiasme springt weer over op het dansgezelschap dat hen ontvangt: *Dance Works Rotterdam*.

Soms lijkt het zo simpel: arrangeer een ontmoeting tussen professionele dansers en leerlingen uit het voortgezet onderwijs, en het vonkt vanzelf wel. Dans ligt dicht bij de eigen belevingswereld, muziekje aan en swingen maar. Maar zo eenvoudig is het niet, weet Eva Monen, coördinator dans bij de Stichting Kunst van Rotterdammers (SKVR) in Rotterdam. Zij houdt zich bezig met het Cultuurtraject in het eerste leerjaar van middelbare scholieren. In schooljaar 2008-2009 doen ruim 9000 leerlingen mee: 70 procent uit het vmbo en 30 procent van havo/vwo.

De SKVR werkt samen met verschillende gezelschappen op het gebied van dans en theater. Acht jaar terug klopte Monen ook aan bij Ton Simons, artistiek leider en choreograaf van *Dance Works Rotterdam*. Er ontstond een innige samenwerking binnen de workshop *Make Dance Work*. Het doel is om leerlingen niet alleen vertrouwd te maken met het zien en aan den lijve onderkennen van moderne dans, maar ook inzicht te geven in het werken aan een choreografie. Simons: "We zijn gaan brainstormen over wat we met leerlingen zouden kunnen doen. Hoe interactiever je het voor hen maakt, hoe interessanter het voor hen is. Het werd een spel waarin ze werken met verschillende dansfrases (opeenvolgende dansbewegingen, red.) uit de voorstellingen die we op dat moment brengen. Omdat ik met toevals-procedures werk, hebben ze die frase eerst met behulp van dobbelstenen geordend. Later zijn de dansers zichzelf eerst gaan voorstellen. Dat werkte vlotter en maakte het persoonlijker." Dat persoonlijke aspect noemt Monen als een onderscheidend punt. "Dansers

"Het presenteren na afloop vinden leerlingen eerder bijzonder dan spannend. Dat Ton Simons en de dansers komen kijken ervaren ze als een vorm van erkenning."

Wilma Bendijk, cultuurcoördinator van de Lucia Petrus Mavo

kunnen zich soms echt gedragen als sterren, wat afstand scheidt. Die afstand ontbreekt bij de dansers van Simons: ze zijn warm en belangstellend. Dat resulteert in wederzijds respect."

EIGEN CHOREOGRAFIE

Het choreografiespel laat jongeren intensief kennis maken met het gezelschap, de dansers en het fenomeen choreograferen. Gedurende een uur zijn ze om beurten zelf choreograaf. Dansers tonen enkele fragmenten uit de voorstelling waaraan ze op dat moment werken. Vervolgens bepalen de leerlingen de ordening van deze fragmenten, de uitvoerenden, de plaats in de ruimte, het tempo en zelfs de muziek. Door deze elementen steeds anders te combineren, wordt spelenderwijs en samen met het voltallige gezelschap een eigen choreografie gemaakt. De talloze (on)mogelijkheden worden zichtbaar en bieden de leerlingen inzicht in het maakproces.

In het tweede deel van de workshop gaan de leerlingen zelf aan de slag, begeleid door dansdocenten van de SKVR. In groepjes bedenken en dansen ze hun zelfverzonnen passen en bewegingen. Tot slot presenteren ze hun eigen frases aan elkaar en aan het gezelschap. Monen: "Deze workshop voorzag binnen ons Cultuurtraject in een lacune voor het aanbod voor het vmbo, toen het vak CKV werd geïntroduceerd. Er was nog niets voor de onderbouw. De formule staat nog steeds als een huis. Scholen zijn er zo blij mee. Stel je voor: je kunt echte dansers iets vragen en ze dóén dat voor jou."

OPRECHTE GASTVRIJHEID

Dat deze aanpak bijzonder is, beaamt ook Wilma Bendijk, cultuurcoördinator op de Lucia Petrus Mavo. "Onze leerlingen zijn veelal van Turkse, Marokkaanse en Kaapverdiaanse afkomst. Ze ervaren maar al te vaak dat er negatief over hen wordt gesproken. Maar hier herkennen ze een multiculturaliteit, een internationale uitwisseling en oprechte gastvrijheid. Natuurlijk zijn er regels, maar ze werken in een officiële repetitieruimte met professionele dansers en mogen pauzeren in hun kantine. Het presenteren na afloop vinden ze eerder bijzonder dan spannend. Het remt hen niet, maar vergroot juist hun zelfvertrouwen. Dat Simons en de

“Het zien van wat de leerlingen hebben gemaakt, is elke keer weer een feest. Hun enthousiasme herinnert ons aan het basisprincipe waarom we aan dit vak zijn begonnen: dans creëert bewustzijn en plezier.”

Ton Simons, artistiek leider/choreograaf
Dance Works Rotterdam

dansers komen kijken, ervaren ze als een vorm van erkenning. Ze voelen dat de belangstelling oprecht is en niet omdat er iets is afgesproken met de SKVR.” De workshop ‘kost’ het gezelschap per keer twee repetitie-uren, wat gelijk staat aan een halve minuut choreografie. Toch onderbreekt Simons er graag zijn werk voor: “Het zien van wat de leerlingen hebben gemaakt, is elke keer een feest. Hun enthousiasme herinnert ons aan het basisprincipe waarom we aan dit vak zijn begonnen: dans creëert bewustzijn en plezier.”

GOEDE ERVARING

Hoe erg is het eigenlijk dat deze workshop al bijna acht jaar wordt verzorgd? De scholen zijn tevreden. Bendijk: “Ik heb als cultuurcoördinator in tien jaar tijd veel gezien. Het gaat mij om het aanreiken van een goede ervaring. Die schep je in nauwe samenwerking met de SKVR en het gezelschap. *Make Dance Work* is zo’n project. Het loopt dan misschien al even, maar iedere keer met nieuwe leerlingen. Als het een goed project is, waarom zou je het dan weggooien?”

Monen blijft scherp op wat nog beter kan. “We hebben met grafisch ontwerper Noortje Hoppe net een leskaart ontwikkeld met een aantal woordbeelden. Het kan leerlingen helpen bij het ordenen en onthouden van hun passen en bewegingen. En ze krijgen een poster mee met handtekeningen van de dansers. Het zijn net die kleine dingen die het project nog weer wat verfijnen.” Simons vindt het feit dat dansers tegenwoordig meer kunnen improviseren, omdat ze hun vertrouwde frases niet alleen dansen op klassieke muziek, maar ook op hiphop of Arabische muziek die de leerlingen meenemen, een grote stimulans. “Dat spreekt hen nog sterker aan op wat ze in huis hebben. Dansers passen zich van nature soepel aan. Het is voor hen *gefundenes Fressen* om op nieuwe muziek te improviseren. En de leerlingen? Die zien het stuk voor hun ogen veranderen.” ●

In *Uit het projectloket* komt elke keer een succesvol project aan bod. Wat maakt zo’n project succesvol? En wat zijn de valkuilen? Kijk voor meer projecten op www.projectloketcultuur.nl.

Leerlingen oefenen onder leiding van dansdocenten hun zelfverzonnen passen en bewegingen tijdens de workshop *Make Dance Work* (foto: Rinie Bleeker Fotografie).

MAKE DANCE WORK

DOEL

Stadsjongeren binnen het Cultuurtraject in Rotterdam een sleutel-ervaring bieden voor het zien, doorgronden en aan den lijve ervaren van moderne dans en choreografie. Deelnemende scholen halen met dit project de inspiratie van Rotterdamse instellingen in huis. De dragers van het project zijn gericht op het leveren van maatwerk. Dat stimuleert een langdurige samenwerking met de participerende scholen.

OPZET

- Locatie: de repetitieruimte van Dance Works Rotterdam
- Duur: 2,5 uur
- Leerlingen per workshop: 1 klas. Dit project is geschikt voor het eerste leerjaar van vmbo, havo en vwo.
- Voorwaarden: de mentor of vakdocent bereidt de leerlingen voor met een lesbrief van de SKVR. De school zorgt voor 1 begeleider per 15 leerlingen.
- Kosten: de bijdrage voor deelname aan het Cultuurtraject 2008 – 2009 bedraagt € 17,50 per ingeschreven leerling per leerjaar. Dance Works Rotterdam en de SKVR gaan binnenkort om tafel om plannen te bespreken voor het nieuwe seizoen.

TIPS

- Maak de uitwisseling tussen leerlingen en dansers zo direct en interactief mogelijk.
- Werk kleinschalig: 1 klas per keer.
- Sluit de samenwerking aan op het materiaal waaraan dansers op dat moment werken.
- Als begeleiders van de klas zelf ook deelnemen aan de danslessen ontstaat nog sneller een sfeer waarin de leerlingen zich op hun gemak voelen.
- Stem tijdig het rooster af met het gezelschap. De dansers moeten immers ook rekening houden met speellijsten en repetitieschema's.

MEER INFORMATIE

- SKVR
Eva Monen (projectcoördinator kunsteducatie/dans)
T 010-2718 360
e.monen@skvr.nl
www.skvr.nl/onderwijs/voortgezet_cultuurtraject.html
www.cultuurtraject.nl
- DANCE WORKS
Rally Schwachöfer (publiciteit en marketing)
T 010-4364 511
r.schwachofer@danceworks-rotterdam.nl
www.danceworksrotterdam.nl

PUBLICATIE

Het boek *Er gaat een wereld open: 10 jaar Cultuurtraject voor het Rotterdamse onderwijs*, E. Burgers, A. Estor, besteedt ook aandacht aan dit project. Bestellen via SKVR: 010-4361 366 of info@skvr.nl.

Erfgoed maakt religie bespreekbaar

Vorig jaar was het Jaar van het Religieus Erfgoed. Een ver-van-mijn-bedshow voor scholieren? Juist niet! Scholen in het primair en voortgezet onderwijs vinden religieus erfgoed een bruikbaar handvat om aandacht te kunnen besteden aan godsdienstige en culturele verschillen tussen leerlingen.

De leerkrachten van de rooms-katholieke basisschool Sunte Werfert in Elst wilden er al jaren iets mee. En ook vanuit ouders kwam de vraag om meer aandacht te besteden aan de diversiteit aan godsdiensten en levensbeschouwingen. “We wonen immers allemaal samen in één land met meer culturen. Ook op onze school komen leerlingen met een andere godsdienst”, vertelt leerkracht Eef van Druyten. “We wisten niet altijd hoe we daar handen en voeten aan moesten geven. Onze catechesebegeleider tipte ons over de leskist *De Wonderlijke Wereld*.”

Deze leskist ontwikkelde EDU-ART samen met Gelders Erfgoed en Stichting Identiteitsbegeleiding Midden-Nederland bij het publieksfestival *Geloven in Gelderland* dat in het laatste kwartaal van 2008 plaatsvond rondom Gelders religieus erfgoed. De belangstelling was zo groot dat het aantal geplande leskisten werd uitgebreid van 40 naar 100 exemplaren. Driekwart is al verkocht. Judica Lookman, erfgoedcoördinator bij EDU-ART, vermoedt dat die belangstelling te maken heeft met de maatschappelijke actualiteit: “Het zijn woelige tijden, waarin religie een rol speelt. Het onderwijs is zoekende naar manieren om religie bespreekbaar te maken. Onze leskist is precies wat scholen zochten.”

VIJF GODSDIENSTEN

Het leskistje bevat alledaagse gebruiksvoorwerpen uit de vijf wereldgodsdiensten (christendom, jodendom, islam, boeddhisme en hindoeïsme), variërend van een (doop)kaars tot en met een olifantenbeeldje. “Kenmerkend voor ons project is dat we niet vertrekken vanuit één godsdienst of één godsdienst centraal stellen, maar de vijf godsdiensten naast elkaar plaatsen en vergelijken”, vertelt Lookman. “Docenten kunnen de voorwerpen in de klas laten zien en vragen: Herken je dit? Gebruik je het wel eens? Iedereen kan eigen associaties bij de voorwerpen hebben.” Behalve deze voorwerpen bevat de leskist een fotoboekje en een lessenserie met als onderdeel een excursie naar bijvoorbeeld een erfgoedinstelling, kerk of begraafplaats.

Basisschool Sunte Werfert heeft besloten in de drie bovenbouwklassen jaarlijks met enkele godsdiensten aan de slag te gaan. Telkens keert het kistje terug als

rode draad. Van Druyten heeft het kistje in haar groep zeven al bekeken. “De leerlingen waren heel nieuwsgierig naar wat er allemaal in zat. Enkelen konden ook voorwerpen benoemen of vertellen wat het was, zoals het gebedskleedje, het wijwaterbakje en de paaskaars. Er zat ook een kompas in met vreemde tekens. We zijn er nog niet uit wat het is. Maar we vonden het wel leuk om erover te speculeren.”

Van Druyten en haar collega's verzamelen zelf ook informatiemateriaal over de diverse godsdiensten. Bovendien hebben ze de verhalenbundel *Over engelen, goden en helden* aangeschaft, met (voorlees)verhalen uit de verschillende wereldgodsdiensten. “De leskist heeft ons kortom gestimuleerd om vaker aandacht aan andere religies te besteden.” Als enige minpuntje noemt ze dat het bijbehorende fotoboekje op A5-formaat veel te klein is. “Om het in de klas te kunnen gebruiken heb je minstens A3-formaat nodig.”

Leerlingen bekijken de expositie *Ede tussen Hemel en Aarde* in het Historisch Museum Ede (foto: Patty Gonggriip).

Ontwerp voor een interculturele begraafplaats die verdeeld is in vijf stukken voor verschillende religies, maar verbonden wordt door stromend water. Gemaakt in het kader van het project *Interculturele Dodenplaats* (foto: Jutta Hinterleitner).

ERFGOED IS WAARDENVRIJ

EDU-ART heeft haar lessenserie bewust opgezet vanuit de historie en het erfgoed. "Erfgoed is min of meer waardenvrij, je kunt het goed gebruiken om een beetje afstand te nemen", vertelt Lookman. "Het gaat ons nadrukkelijk niet om verkondiging, maar om de vraag: waar komt het vandaan, wat was het, wat is het nu en wat vind je ervan?"

Dat is ook de insteek van het Historisch Museum Ede, vertelt directeur Patty Gonggrijp. "Als museum zijn wij neutraal gebied en kunnen we laten zien wat er allemaal is. Dat maakt het voor scholen aantrekkelijk om bij ons op bezoek te komen."

Aanhakend bij het festival liep in het museum tot eind januari de expositie *Ede tussen Hemel en Aarde*, over religies en levensbeschouwingen in de gemeente.

"Dat zijn er veel meer dan verwacht", vertelt Gonggrijp.

"Iedereen denkt bij Ede aan de *Bible belt*, maar wij hebben laten zien hoe breed het scala is, met bijvoorbeeld islam, vrijmetselaars, rozenkruisers, humanisten, bahá'í plus allerlei takken binnen het christendom, zoals de zevendedagsadventisten en het Leger des Heils."

De expositie bestond uit talloze voorwerpen, foto's en filmpjes, waarmee een abstract thema als religie dichterbij werd gehaald. Ook de leskist van EDU-ART was in het museum te vinden en werd door basis-scholen en brugklassen van het voortgezet onderwijs gretig gebruikt.

"Ik merkte dat leerlingen al werkende elkaar gingen bevragen en in gesprek raakten over rouwrituelen en hun persoonlijke ervaringen."

Ineke Mok, zelfstandig intercultureel consulent

Een geheel ander educatief project is *Interculturele Dodenplaats*, onderdeel van het gelijknamige project dat architectuurcentrum Makeblide in 2006 startte rondom de vraag: hoe gaan we in de toekomst om met begraven en cremieren, daarbij rekeninghoudend met diverse geloofsovertuigingen? Onder begeleiding van Ineke Mok, zelfstandig intercultureel consulent, hebben vier scholen voor voortgezet onderwijs lessenseries opgezet rondom dat thema. Er zijn lessen uitgevoerd van vmbo tot en met vwo en in onder- en bovenbouw. Uit het werk van leerlingen werd een reizende tentoonstelling samengesteld.

Een van de deelnemers was het docententeam beeldende vakken van het Varendonck College, een overwegend witte school in Asten. "Onze leerlingen hebben doorgaans een christelijke of niet-religieuze achtergrond", vertelt docente Emmy Rabelink. "In dit project maken ze ook eens kennis met andere culturen en levensbeschouwingen en kunnen ze op onderzoek uit."

ROUWRITUELEN

Rabelink zette de lessen persoonlijk in door te vertellen over eigen ervaringen, zoals het overlijden van haar oma. "Dat maakte meteen indruk. Doordat ik mezelf had blootgegeven creëerde ik een open sfeer." Daarna praatten de leerlingen in koppels over begrafenissen of crematies die ze hadden bijgewoond, met aandacht voor onder meer sfeer, gebeurtenissen en de rol van levensbeschouwing en rituelen. Vervolgens diepten ze één levensbeschouwing verder uit. Tijdens een gastles van een medewerker van het Interreligieus Platform Eindhoven konden leerlingen honderduit vragen over rouwrituelen in diverse godsdiensten. Ten slotte maakten leerlingen een eigen herdenkings- of rouwvoorwerp of een ontwerp voor een interculturele begraafplaats. Dat mondde uit in een diversiteit aan werkstukken, zoals een ontwerp voor een herdenkingsboom waarin nabestaanden de naam van de overledene kunnen kerven. Of een begraafplaats in vijf 'taartpunten'

Ontwerp voor een interculturele begraafplaats in het kader van het project *Interculturele Dodenplaats* (foto: Jutta Hinterleitner).

verdeeld voor afzonderlijke religies, maar met elkaar verbonden door stromend water. En een gebedskleed met symbolen uit diverse religies.

De lessenserie vergde veel begeleiding, vertelt Rabelink. Zo vonden leerlingen het moeilijk om alle informatie om te zetten in een eigen beeld. "Ik moest ze meer dan anders op weg helpen. Dat deed ik met *mindmapping*: eerst *brainstormen* over het woord interculturele begraafplaats en vervolgens één associatie verder uitwerken. Als ze eenmaal een idee hadden, werden ze heel enthousiast."

De opzet, vertelt Mok, was inderdaad om leerlingen eerst informatie te laten verzamelen en vervolgens iets te laten maken. Achteraf denkt ze dat vooral bij de onderbouwklassen de omgekeerde opzet misschien net zo goed of zelfs beter werkt. "Zeker als je wilt dat leerlingen persoonlijke werkstukken maken. Begin maar gewoon, dan komt het gesprek vanzelf op gang. Ik merkte dat leerlingen al werkende elkaar gingen bevragen en in gesprek raakten over rouwrituelen en hun persoonlijke ervaringen."

PITTIG EN PERSOONLIJK

De lessenserie vergde ook veel begeleiding, omdat het een pittig en persoonlijk onderwerp was. Voor sommige leerlingen te persoonlijk. "Dat moet je respecteren en je moet hen ontsnappingsmogelijkheden bieden", zegt Mok. Rabelink deed dat door met deze leerlingen naar een meer afstandelijke invulling te zoeken, bijvoorbeeld een kunstwerk maken voor een crematorium.

"Met religieus erfgoed hadden we nog nooit wat gedaan. Maar op deze open manier bleek het heel goed te werken."

Emmy Rabelink, docent aan het Varendonck College in Asten

Overigens kan het thema ook voor docenten zelf te dichtbij komen. Zo haakte een docent af die net zelf een dierbare verloren had. "Denk dus eerst na of je het zelf wel echt wilt en kunt", stelt Mok. "En huldig als gulden regel: alles wat je aan leerlingen vraagt, moet je zelf ook durven en willen vertellen."

Bij een thema als levensbeschouwing is het een valkuil om het bekende als uitgangspunt te nemen. "Onwillekeurig praat je al snel in termen als: hoe is het bij ons en hoe doen zij het?", vertelt Mok. "Probeer dat wij-zij-denken te vermijden."

Rabelink en haar collega's zijn tevreden over wat de lessen opleverden: het was pittig, maar leidde uiteindelijk tot persoonlijke en prachtige eindwerken. Het openbaarde voor het team bovendien de mogelijkheden van erfgoed. "Zeker met religieus erfgoed hadden we nog nooit wat gedaan. Maar op deze open manier bleek het heel goed te werken." Omdat Rabelink en haar collega's bij voorkeur telkens met iets nieuws aan de slag gaan, zullen ze de lessenserie waarschijnlijk niet herhalen. "Maar ik denk dat we nog wel een keer iets met religieus erfgoed gaan doen." ●

MEER INFORMATIE

- De Wonderlijke Wereld EDU-ART Gelderland
Judica Lookman
j.lookman@edu-art.eu
T 026-4001 900
www.edu-art.eu
- Interculturele Dodenplaats
Bureau Cultuursporen
Ineke Mok
info@intercultureledodenplaats.nl
en rijmmok@cs.com
T 030-6365 272
www.intercultureledodenplaats.nl
Hier kunnen de lessenseries worden gedownload.

PUBLICATIE

- *Over engelen, goden en helden. Verhalen uit de grote wereldreligies*, Janny van der Molen, Ploegsma, 2007, € 24,95.

Dirk Monsma bij zijn afscheid met twee ex-leden van de jongerentheatergroep Young Stage (foto: Rinie Bleeker Fotografie).

Dirk Monsma, éminence grise in de cultuureducatie

“Mijn ogen gaan pas echt open als ik het zelf zie”

Omhangen met de cultuurpenning van de stad Rotterdam nam Dirk Monsma op 12 december afscheid van de Stichting Kunst van Rotterdammers (SKVR). “Dirk Monsma is bij uitstek een vernieuwer en ontwikkelaar van aansprekende vormen van kunsteducatie voor een breed publiek”, zei wethouder Rik Grashoff tijdens deze gelegenheid. “Onder Monsma ontwikkelde de SKVR zich tot absolute koploper op het gebied van cultuureducatie in Rotterdam.”

In zijn woonkamer, waar op zijn eerste vrije dag een serene rust heerst, een kaars brandt en een rustige cd opstaat, vertelt Monsma met trots over zijn afscheidsfeest van de SKVR. Het was druk, er waren optredens van ‘zijn’ jongeren, hij kreeg de penning van de wethouder en onderzoeker Anne Bamford was uit Londen overgevlogen voor een sprankelende toespraak. Terugkijkend op zijn periode bij de SKVR, komen we uit bij een artikel dat hij kort na zijn aantreden als directeur bij de SKVR publiceerde, getiteld *Tijd voor een revolutie*. Hierin pleitte hij voor een omslag in het denken over cultuureducatie. Nu, een kleine acht jaar later, wordt duidelijk dat veel van zijn initiatieven en besluiten bij de SKVR in het teken stonden van die revolutie. “Het begin is er.”

Waarom was er een revolutie nodig?

“Nergens zijn de problemen zo groot als in Rotterdam. Het is de stad met de hoogste werkeloosheid, het

“Vooral op sociaal gebied is cultuureducatie heel belangrijk. Ik heb gezien dat kunsteducatie een breekijzer kan zijn voor het klimaat op een school.”

Dirk Monsma, oud-directeur SKVR

laagste opleidingsniveau en de grootste groep mensen zonder startkwalificaties, zoals een afgeronde beroepsopleiding. Het was een bittere noodzaak om bij deze groep met een andere dan de traditionele aanpak te komen. Van huis uit ben ik onderwijspsycholoog en heb me in de periode na mijn studie toegelegd op onderwijsvernieuwing en kansen voor arbeiderskinderen. Daarna heb ik me steeds gericht op het ontdekken van talent bij kinderen. Als er in de kunstwereld werd nagedacht over publieksverbreding, dan was dat meestal vanuit het model van de elite. Het zit in de traditie van die groep dat ze zichzelf aanmelden bij een muziekschool, theaterles of dansacademie. Met die traditie als vertrekpunt probeerden instellingen destijds hun bereik te verbreden naar kinderen van ouders met een lage opleiding. Maar wanneer je anderen wilt bereiken, moet je dat via het onderwijs doen: daar zijn *alle* kinderen! Die omslag lijkt misschien vanzelfsprekend, maar is het niet. Daar is veel voor nodig! Een revolutie. Kunst moet het onderwijs in. Ik ben er trots op dat we nu op enkele brede scholen in Rotterdam een uur extra lestijd hebben voor kunst en cultuur, extra lestijd zodat het niet concurreert met rekenen en taal. De gemeente heeft ingezien dat zij hierin moet investeren.”

Wat kan cultuur in het onderwijs betekenen?

“Vooral op sociaal gebied is cultuureducatie heel belangrijk. Ik heb gezien dat kunsteducatie een breekijzer kan zijn voor het klimaat op een school. Een beter klimaat leidt tot betere resultaten. Voor een brede school geldt dat het een positief effect heeft op de buurt. Leerlingen die ervaring hebben met kunstprojecten hebben meer zelfvertrouwen en kunnen zich makkelijker presenteren. Cultuureducatie leidt vaak tot onderwijsvernieuwing en heeft veel maatschappelijke componenten. In mijn beginperiode bij de SKVR zetten we specifiek in op allochtone kinderen. Sommige mensen vonden die positieve discriminatie achterhaald. Toch pakte het heel verrassend uit, het vergrootte kansen. Mbo-leerlingen haalden vaak op artistiek niveau dezelfde kwaliteit als hbo-leerlingen. Bovendien, in straatcultuur is overdracht heel vanzelfsprekend, dat brengt een enorme drive met zich mee. Het is zo belangrijk dat kinderen en jongeren op hun eigen manier iets kunnen maken, het gaat op dat moment niet om de intrinsieke of de extrinsieke waarde van kunst. Ze brengen op die manier iets artistieks dat waarde heeft alleen al door het feit dat het voor leeftijdsgenoten herkenbaarder is. Een deelnemer aan het

Young Stage-project riep: ‘We hebben door de SKVR iets ontdekt voor onszelf’. Die jongen zou anders huis schilder zijn geworden, nu heeft hij het theater ontdekt met een route voor het leven en verdient er geld mee. Beter kun je je niet wensen. En het voorbeeld van deze jongeren staat voor een grote groep jongeren. Mijn ogen gaan pas echt open als ik het zelf zie.”

Dit laatste klinkt als een uitspraak van Johan Crujff. Wat zag je dan precies?

“Ik heb gezien dat het mogelijk is om een hele klas mee te krijgen. Een voorbeeld: voorafgaand aan een project van Scapino hadden de schooljongens het over de dansers als ‘homo’s’. Maar na een voorstelling en een repetitie waaraan ze mee mochten doen, stonden ze zelf te dansen. Er was een vonk overgeslagen. En dat niet alleen. Ik zie ook dat we, nu we drie à vier jaar verder zijn met minimaal een uur per week kunstonderwijs op brede scholen, hetzelfde artistieke niveau bereiken als we voorheen hadden met de kinderen van de traditionele elite op de zaterdaglessen in een kunstencentrum. Kortom, er is een begin!”

Hoe gaat de revolutie na je vertrek verder?

“Ik hoop dat mijn opvolger Ocker van Munster blijft uitleggen dat de omdraaiing in het denken nodig is. En dat hij zijn best doet dat culturele instellingen fysiek in of in de buurt van scholen hun lessen of cursussen aanbieden. Ik ga vanuit bestuursfuncties en door middel van onderzoek met dit onderwerp verder. Bijvoorbeeld onderzoek naar de kwaliteit van kunstuitingen van kinderen die veel kunst in hun lesprogramma hebben gehad. Zou het niveau hoger zijn dan van kinderen met een gewoon lesprogramma? Ook wil ik een link maken vanuit de wetenschap naar de praktijk. Voor kunst-docenten is het belangrijk te weten op welke leeftijd je wat kunt doen met kinderen. Ach, eigenlijk is er nog zoveel te doen.” ●

OVER DIRK MONSMA

Dirk Monsma houdt een eigen website bij waar hij zijn gedachten over kunsteducatie verder uiteen zet in zijn weblog, verwijst naar interessante publicaties en onderzoeken en kopstukken uit de cultuureducatie aan het woord laat. Zie www.dirkmonsma.nl. Hier is ook het artikel *Tijd voor een revolutie* te vinden. Afgelopen jaar publiceerde Monsma een prentenboek getiteld *Kijk, ik kan zilver maken*. Hierin verkennt Monsma de wereld van kunsteducatie. Met dit boek wil hij onder meer kunst-docenten aansporen hun eigen ideeën te vormen. Uitgever: Lemniscaat, prijs: € 19,50, ISBN - 9789047701040.

Links: Dirk Monsma bij zijn afscheid met twee ex-leden van de jongerentheatergroep Young Stage (foto: Rinie Bleeker Fotografie).

Bik'er Martine Luca laat leerlingen van basisschool Kadoes in Tubbergen hun foto's verknippen om er een nieuw, abstract werkstuk van te maken.

“Beroepskunstenaar in de klas werkt b(l)ikverruimend”

Met de komst van de beroepskunstenaar in de klas (bik) heeft cultuureducatie in het primair onderwijs de afgelopen zeven jaar een stevige impuls gekregen. Inmiddels hebben verschillende bik-kunstenaars ook aanbod voor het voortgezet onderwijs ontwikkeld. Om de kwaliteit en continuïteit van de bik-opleiding te garanderen, is er nu een convenant in de maak om de opleiding onder te brengen bij vijf kunstvakopleidingen.

Theo van Adrichem is vanuit Kunstenaars&Co landelijk projectleider van de bik-opleiding. Met de toenemende aandacht voor cultuureducatie in het primair onderwijs zag hij begin 2002 kansen voor de beroepskunstenaar. “Met het ministerie van OCW voorzagen we een nieuw werkteerrein voor kunstenaars. Scholen gaven aan behoefte te hebben aan experts van buiten bij het invullen van cultuureducatie. We hebben toen onderzocht welke competenties kunstenaars moeten hebben om projectmatig te kunnen werken met kinderen op school. Die competenties zijn vertaald in een opleiding die wordt aangeboden door vijf cultuureducatie-instellingen verspreid over het land en wordt gesubsidieerd door OCW. Bijna 500 kunstenaars van alle disciplines hebben die opleiding inmiddels gevolgd en zijn gecertificeerd bik'er.”

KUNSTENAAR, GEEN VAKDOCENT

Het uitgangspunt van de bik-opleiding is dat de kunstenaar kunstenaar moet blijven. Hij of zij is nadrukkelijk geen kunstvakdocent. De bik'er vertaalt zijn of haar eigen discipline in een interessant aanbod voor leerlingen. Voor Jos Kemme, adjunct-directeur en interne cultuurcoördinator van de Aloysiusschool in Weerselo, is dat de kracht van de bik'er. “Een bik'er is een echte kunstenaar en komt in die hoedanigheid in de klas. Het is iemand met een heel andere achtergrond en uit een heel andere wereld dan de leerlingen kennen. Leerlingen vinden dat geweldig. Er gaat een heel nieuwe wereld voor hen open en ze reageren daar heel positief op. Een kunstenaar werkt b(l)ikverruimend, zeg ik altijd.” Ook voor Ra van der Hoek, beeldend kunstenaar en bik'er in Leeuwarden en omgeving, is dat waar het om draait. “Ik weet zelf nog uit mijn eigen schooltijd hoe geweldig ik het vond als er iemand van buiten iets kwam vertellen in de klas. Dat waren ‘echte’ mensen uit een andere wereld. Ze lieten me kennismaken met andere invalshoeken en manieren van kijken. Een kunstenaar kan die functie ook hebben. Hij of zij komt uit een voor de leerlingen onbekende wereld en heeft

kinderen iets te bieden wat een leerkracht niet in huis heeft.”

Tijdens de bik-opleiding die ze in 2006 volgde, liep Van der Hoek stage op een grote basisschool. “Sinds mijn eigen kindertijd was ik nooit meer op een school geweest, dus ik keek mijn ogen uit. Toen de bel ging, liepen er drommen kinderen om me heen. Ik zag de school opeens als een soort kinderfabriek. Ze gaan er met vier jaar, nog heel klein, in en komen er als twaalfjarige met bijna volwassen lichamen weer uit. Ze maken zo'n enorme ontwikkeling door. Als kunstenaar kun je iets toevoegen aan die ontwikkeling.”

MEER DAN EEN LESBRIEF

De concrete inzet van de bik'ers is afhankelijk van hun eigen discipline en aanbod, maar vooral ook van de vraag van de school. En die vraag hangt weer samen met het niveau van cultuureducatie op de school, zegt Van Adrichem. “Voor een school die nog zoekt naar de invulling van cultuureducatie, kan het bezoek van een bik'er een *eyeopener* zijn. De school ziet dat cultuureducatie meer kan zijn dan een lesbrief of een museumbezoek. Scholen waar cultuureducatie al meer handen en voeten heeft, werken meestal samen met bik'ers om het aanbod op een nog hoger plan te trekken. Bijvoorbeeld door een serie projecten te ontwikkelen of door een project te koppelen aan vakken als taal, rekenen en wereldoriëntatie.”

Op de Aloysiusschool in Weerselo heeft een van de eerste bik-projecten enorme vormen aangenomen. Kemme: “Na de samenvoeging van Denekamp, Ootmarsum en Weerselo tot de nieuwe gemeente Dinkelland, moest er een nieuw gemeentehuis komen. De overkoepelende culturele commissie van de 15 scholen in Dinkelland waar ik lid van ben, kreeg de vraag voorgelegd of de scholen de schutting van de bouwplaats konden versieren. Onder leiding van zes bik'ers zijn deze scholen daarmee aan de slag gegaan en hebben samen 120 meter schutting beschilderd. Toen had iedereen de smaak te pakken, want het

Kinderen werken aan tegels voor het nieuwe gemeentehuis Dinkelland (foto: Jos Kemme).

vervolg was een tegelproject waaraan alle 3200 kinderen van alle scholen hebben deelgenomen. Twee bik'ers, Bérénice Staiger en Jacomijn Schellevis, hebben dit project met de kinderen uitgevoerd. Iedere leerling beschilderde een tegeltje van 15 x 15 centimeter. Het thema was: bijzondere of opvallende dingen in je eigen omgeving. Van al die tegels maakten de kunstenaars zes tableaux die als grote vlakken in de muren van het gemeentehuis zijn aangebracht. Het was een gigantische klus. Maar prachtig natuurlijk. Als onze leerlingen straks een paspoort of rijbewijs komen aanvragen, hangt daar nog steeds hun eigen tegel." Inmiddels schakelt de Aloysiussschool jaarlijks een of meer bik'ers in om een culturele themaweek te organiseren. Het vorig schooljaar koos de school voor het thema Olympische Spelen en vroeg een bik'er om een project voor de groepen één tot en met acht te ontwikkelen rond de cultuur van China. De jongste leerlingen maakten Chinese lampen, de middenbouw hield zich bezig met Chinese draken en de bovenbouw bouwde Chinese torens. Alles van bamboe en andere typisch Chinese materialen. Voor de themaweek kiest Kemme het liefst elk jaar een andere bik'er. "Enerzijds om zoveel mogelijk kunstenaars de mogelijkheid te geven zich te ontwikkelen in dit werk. Maar ook voor de leerlingen.

"Voor een school die nog zoekt naar de invulling van cultuur-educatie, kan het bezoek van een bik'er een eyeopener zijn."

Theo van Adrichem, landelijk projectleider van de bik-opleiding vanuit Kunstenaars&Co

Ik wil ze in de acht jaar die ze op school zitten zoveel mogelijk ervaringen meegeven."

OLADIECOBA

Van der Hoek inventariseerde in opdracht van de stichting Coba de Groot de vraag naar cultuureducatie in de gemeente Franekeradeel en signaleerde een grote behoefte aan kunstenaars in de klas. De stichting beheert de nalatenschap van Coba de Groot, directrice van een huishoudschool, die haar vermogen naliet ten behoeve van beeldende kunst voor jonge mensen in Friesland. Van der Hoek: "De behoefte is wel groot, maar scholen weten niet waar ze een kunstenaar kunnen vinden en wie er past bij de school en de leerlingen. Collega-kunstenaar Petra Berbée en ik hebben in opdracht van de stichting Oladiecoba opgericht waarbinnen we samen met bik'ers projecten voor het onderwijs in Franekeradeel ontwikkelen. In de pilot die we draaiden in 2007/2008 werkten we met twee kunstenaars en drie scholen: een stadsschool, een dorpsschool en een school voor voortgezet onderwijs. Het uitgangspunt was het cultureel erfgoed van Franeker. Dat is namelijk opvallend rijk, onder meer omdat Franeker een universiteitsstad is geweest. Een van de kunstenaars, Vicky van Dijk, gaf een workshop naar aanleiding van de professorenportretten die in museum Martena hangen. Ieder kind ontwierp en maakte een persoonlijke 'professorenkraag'. De kunstenaars portretteerde de kinderen vervolgens met hun zelfgemaakte kraag. Die portretten zijn, samen met de oude professoren, tentoongesteld in museum Martena dat in de uitvoering van het testament van Coba de Groot een belangrijke rol speelt." Dit schooljaar nemen 14 scholen deel aan projecten van Oladiecoba. Er wordt scholen veel uit handen

Trotse makers van tegels tijdens het open huis van het nieuwe gemeentehuis Dinkelland (foto: Jos Kemme).

genomen. Van der Hoek en haar collega selecteerden acht kunstenaars waaruit scholen een keuze kunnen maken. Oladiecoba adviseert de scholen bij hun keuze en houdt daarbij rekening met het niveau van cultuur-educatie op de school.

IETS NIEUWS CREËREN

Martine Luca is fotograaf of liever: fotografie speelt de hoofdrol in haar kunstwerken. In 2007/2008 volgde ze de bik-opleiding bij Kunst & Cultuur Overijssel in Zwolle. Ze wilde graag aan de slag in het onderwijs, maar realiseerde zich dat ze daarvoor kennis en vaardigheden miste. "De bik-opleiding was geweldig, ook omdat de groep multidisciplinair was samengesteld en we zo een kijkje in elkaars keuken konden nemen." Inmiddels is Luca in actie geweest op tien scholen in Tubbergen, waar ze met alle groepen acht een foto-project rond het thema Herfst uitvoerde. "Om structuur te geven aan de foto-opdracht verdeelde ik de klas in groepjes van maximaal vijf leerlingen. Elk groepje kreeg een camera mee en een kleur toegewezen. In elke foto moesten zowel het thema Herfst als die kleur terug-

"In mijn projecten leren leerlingen op een andere manier met materialen omgaan. Ook probeer ik het spannend te maken, bijvoorbeeld door kinderen te laten fotograferen met een zelfgemaakte camera obscura."

Martine Luca, fotograaf en bik'er

komen. Ik was echt verrast over de resultaten van de opdracht. Van alle foto's samen maakte ik met de leerlingen een collage. Door de verschillende kleuren ontstonden er patronen in het eindresultaat. Dat lamineerde ik en ten slotte werd het kunstwerk in de school opgehangen."

Luca is zich bewust van de meerwaarde die ze heeft voor scholen. "Ik kom binnen met iets onbekends. Er zijn maar weinig leerkrachten die zelf aan de slag kunnen met audiovisuele werkvormen. Ik leer kinderen op een andere manier naar hun omgeving te kijken. Door de toevoeging van een kleur aan het thema Herfst ontstonden heel mooie en creatieve dingen. Leerlingen fotografeerden bijvoorbeeld een blauw zeil waar water in stond. In het water was het spiegelbeeld van een boom in herfsttooi te zien. In mijn projecten leren leerlingen ook op een andere manier met materialen om te gaan. Ik laat ze foto's verknippen, over elkaar heen plakken en zo iets nieuws creëren. Ook probeer ik het spannend te maken, bijvoorbeeld door kinderen te laten fotograferen met een zelfgemaakte camera obscura. Dat vinden ze geweldig."

ORGANISATORISCHE HAKEN EN OGEN

De bik-opleiding richt zich uitsluitend op het primair onderwijs. Toch zijn er verschillende bik'ers die ook aanbod ontwikkelen voor het voortgezet onderwijs. De pilot van Oladiecoba speelde zich deels af op een school voor voortgezet onderwijs. Het maakte duidelijk dat het aanbod voor het primair onderwijs niet zomaar te vertalen is naar de onderbouw van het vervolgonderwijs. Van der Hoek: "We gingen ervan uit dat kinderen in de eerste klas van het voortgezet onderwijs niet heel veel anders zouden zijn dan kinderen in groep 8. Dat bleek een misvatting. In die paar maanden gebeurt er

“Ik hou de kunstenaars voor dat ze zich moeten houden bij hun *core business*, namelijk kunst maken. Ze moeten eigenzinnig blijven. Juist dan hebben ze het onderwijs veel te bieden.”

Emmy Bergsma, studieleider van de bik-opleiding bij Kunst & Cultuur Overijssel

veel. Plotseling zijn het echte pubers geworden die anders in het leven staan. Ook liepen we aan tegen organisatorische haken en ogen. Leerlingen in het primair onderwijs hebben de hele dag dezelfde leerkracht, op een paar vakleerkrachten na. In het voortgezet onderwijs hebben ze elk uur een andere docent. Een lesuur duurt bovendien maar ongeveer 50 minuten. Probeer daarin maar eens iets leuks te doen. Je zult dus lessen aan elkaar moeten gaan knopen. Dat heeft enorme gevolgen voor het rooster. Wij hebben er nu voor gekozen om voor het voortgezet onderwijs één Oladiecobadag te organiseren. Tijdens die dag maken leerlingen kennis met allerlei randgebieden van de beeldende kunst. Filmpjes maken met je mobieltje bijvoorbeeld. De nare en slechte voorbeelden daarvan kennen ze, maar wat kun je er voor mooie dingen mee maken? Rond de lunch zal een vormgever die met eten werkt met leerlingen een sculptuur van krentenbollen maken.”

Van Adrichem geeft aan dat de keuze voor het primair onderwijs een heel bewuste is. “Die keuze heeft vooral te maken met het feit dat cultuureducatie in het primair onderwijs ver achterliep bij het voortgezet onderwijs. Dankzij de toenemende politieke aandacht en de daarmee gepaard gaande geldstroom, kon daar een inhaalslag gemaakt worden. De bik-opleiding is en blijft afgestemd op de praktijk in basisscholen. Ik sluit echter niet uit dat we in de toekomst een module voortgezet onderwijs aan de opleiding zullen toevoegen.”

ONDERWIJS VEEL TE BIEDEN

De bik-opleiding wordt aangeboden in Groningen (Kunstencentrum Groningen), Zwolle (Kunst & Cultuur Overijssel), Amsterdam en regio Noord-Holland (Pier K), Utrecht (Utrechts Centrum voor de Kunsten) en Rotterdam (Willem de Kooning Academie). Emmy Bergsma is studieleider van de bik-opleiding bij Kunst & Cultuur Overijssel (KCO) in Zwolle, een provinciale steunfunctie-instelling met een afdeling cultuureducatie. Als studieleider is zij verantwoordelijk voor de selectie van de kunstenaars die zich aanmelden, voor de planning en organisatie van de opleiding en geeft ze de meeste lessen zoals didactiek voor het primair onderwijs, kunst-educatie en kunstbeschuwing. “Ik hou de kunstenaars voor dat ze zich moeten houden bij hun *core business*, namelijk kunst maken. Ze moeten eigenzinnig blijven.

Juist dan hebben ze het onderwijs veel te bieden. Wat ze leren in de opleiding is van daaruit een goede vertaling te maken naar kinderen. Deze manier van denken onderscheidt de bik'er van een kunstvakdocent.”

CONVENANT IN DE MAAK

Dankzij de bik-opleiding hebben kunstenaars een stevige plek veroverd in de basisschool. Bik'ers blij, onderwijs blij. Nu is volgens Van Adrichem het moment aangebroken om het voortbestaan van de opleiding veilig te stellen en in te bedden in het regulier hoger onderwijs. Van Adrichem: “We werken aan een convenant dat de opleiding moet onderbrengen bij vijf kunstvakopleidingen. In tegenstelling tot de huidige opleiders, de cultuureducatie-instellingen, zijn dit professionele opleidingsinstituten. Zij kunnen continuïteit en kwaliteit garanderen. Voor de cultuureducatie-instellingen is dat moeilijker. De kwaliteit is vaak afhankelijk van die ene studieleider. Als hij of zij ziek wordt of vertrekt, kan de bik-opleiding gevaar lopen. Een ander voordeel is dat de waarde van het certificaat omhoog zal gaan, omdat de bik-opleiding een officiële post-hbo-opleiding wordt.” Het uitgangspunt is dat de kunstvakopleidingen het bestaande curriculum zullen overnemen. De cultuureducatie-instellingen zullen echter ook in de toekomst een belangrijke rol spelen in de bik-opleiding. Zij zullen samenwerken met de kunstvakopleidingen en de relatie met het werkveld stimuleren en onderhouden. Ze zullen onderzoek doen naar de vraag van scholen, het functioneren van de bik'ers en de inhoud van het aanbod. Bovendien zullen ze ook in de toekomst de stages regelen en blijven bemiddelen tussen kunstenaars en scholen. ●

CONVENANT

Bij het convenant zijn de volgende partijen betrokken:

- Kunstenaars&Co;
- Ministerie van OCW;
- De cultuureducatie-instellingen in Zwolle (Kunst&Cultuur Overijssel), Groningen (Kunstencentrum Groningen), Amsterdam en regio Noord-Holland (Kunst en Cultuur Noord-Holland), Rotterdam (Villa Zebra) en Utrecht (Utrechts Centrum voor de Kunsten);
- De kunstvakopleidingen in Groningen (Minerva), Zwolle (ArteZ), Utrecht (Hogeschool voor de Kunsten), Amsterdam (Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten) en Rotterdam (Willem de Kooning Academie). Alle hebben ook een master cultuureducatie. In het convenant worden afspraken gemaakt over organisatie en uitvoering van de opleiding en certificering van de bik'ers.

MEER INFORMATIE

- www.beroepskunstenaarsindeklas.nl
- www.kunstenaarsenco.nl
- www.oladiecoba.nl
- stichting Coba de Groot www.cobadegroot.nl
- www.bikbuffet.nl. Op deze site presenteert de opleidingsgroep van Martine Luca zich.
- Kunst & Cultuur Overijssel www.kco.nl
- Aloysiuschool Weerselo www.alows.nl

PUBLICATIE

- *Bikbrief*, uitgave van Kunstenaars&Co, aanvragen via bik@kunstenaarsenco.nl

EERDER VERSCHENEN ARTIKELEN OVER DIT ONDERWERP IN BULLETIN CULTUUR & SCHOOL:

- Nummer 50, januari 2008: *BIK. “Als we kinderen weten te bezielen, heb ik mijn doel bereikt.”*
- Nummer 40, december 2005: *Kunstenaars zorgen voor positief schrikkeffect op basisscholen*
- Nummer 27, april 2003: *Steeds meer beroepskunstenaars in het primair onderwijs*
Downloaden: www.cultuurplein.nl/bulletin/bulletinpdf

Een vmbo-leerling leest voor op een peuterspeelzaal in Rhenen in het kader van het project Voorlezen in het vmbo (foto: Lea Kessels)

Hoe krijg je vmbo'ers aan het lezen?

Lezen en het vmbo is geen gelukkige combinatie, zo wordt vaak gedacht. Een stripverhaal willen de leerlingen wel doorbladeren, maar voor hun plezier een boek lezen? Dat idee is achterhaald: als docenten de juiste snaar raken, lezen vmbo'ers graag een boek.

DUO Market Research heeft in opdracht van Stichting Lezen onderzocht wat de positie is van jeugdliteratuur in de onderbouw van het voortgezet onderwijs. En wat blijkt? Docenten op het vmbo besteden gemiddeld net zoveel aandacht aan de Nederlandse taal en aan jeugdliteratuur als hun collega's op scholen voor havo of vwo. Lessen in taal nemen per week gemiddeld 3,2 uur in beslag en 23 minuten daarvan zijn voor activiteiten rond jeugdliteratuur. In het eerste jaar van het vmbo is dat met 25,3 minuten in de week zelfs meer dan het gemiddelde. Christiaan van Willenswaard, die vanuit Stichting Lezen bij het onderzoek betrokken is, merkt dat men in het vmbo steeds creatiever omspringt met leesbevordering. "Dat bleek vorig jaar ook uit onze prijsvraag *Lezen in het vmbo*, voor vmbo-docenten die leesbarrières slochten. Hieruit komt eenzelfde beeld naar voren als uit het onderzoek: het verschil met havo en vwo is minder groot dan men denkt."

Hoe krijg je vmbo'ers met hun neus in de boeken? "In de eerste plaats draait het erom dat de leerlingen er plezier

in krijgen om via het geschreven woord ervaringen op te doen. De activiteiten moeten aansluiten bij hun behoeften, maar ook hun literaire competenties verbeteren." Maar volgens Van Willenswaard vragen de praktische en theoretische leerwegen wel om verschillende benaderingen. "Sommige leerlingen komen uit een gezin waar geen boek het huis inkomt of zijn de Nederlandse taal niet machtig. Dan gaat zo'n term als literaire competentie natuurlijk zweven. Je mag blij zijn als ze met enthousiasme lezen. Of het om fictie gaat of een meer informatief boek is dan minder belangrijk."

LEESAUTOBIOGRAFIE

Leraar Nederlands Jacob Bultena viel met zijn aanpak op vmbo Haemstede-Barger in Heemstede in de prijzen van de wedstrijd *Lezen in het vmbo*. Hij laat alle brugklassers om te beginnen een leesautobiografie schrijven. "Ik vraag hen: wat heb je zoal gelezen? Wat vond je mooi en wat niet? En wat staat er thuis in de boekenkast?" Zo maak je lezen persoonlijk, vindt hij. "Ook halen we regelmatig een schrijver naar school, zoals Joost Heyink of Eva Raaff, die we door leerlingen laten interviewen. Zo leren ze niet alleen het werk van een schrijver kennen. Als Joost en Eva in de kantine koffie met hen drinken, komen ze ook als persoon dichterbij hen te staan. We zorgen verder dat alle

"De leerlingen steken elkaar aan, gaan ook elkaars boeken lezen en zo ontstaan er vanzelf discussies over hun favoriete genres."

Harry Poppelier, docent Nederlands op De Koogmolen in Purmerend

boeken van zo'n schrijver in grote oplagen op school staan en de leerlingen moeten er minimaal één lezen." Zijn collega Harry Poppelier maakt op De Koogmolen in Purmerend graag gebruik van de *vmbo-Lijsters*, de boekenseries op maat van diverse educatieve uitgeverij. "Van 130 *Lijsters* heb ik de flapteksten gekopieerd en gebundeld. Ik geef iedere leerling zo'n pakket om daarmee een eigen top vijf samen te stellen. In onze mediatheek lenen ze dan een boek van hun top vijf, dat ze in de les mogen lezen." Op internet houden de leerlingen van De Koogmolen een leesdossier bij: "Op hun eigen account bij www.leesdossier.nl schrijven ze samenvattingen, waarin het vooral om hun mening gaat." "De leerlingen steken elkaar aan, gaan ook elkaars boeken lezen en zo ontstaan er in de klas vanzelf discussies over hun favoriete genres", vertelt hij. Welke boeken zijn populair? "Dat zijn vooral de boeken waarin zij zichzelf herkennen en die aansluiten bij deze tijd." Bultena ziet de meisjes vaak voor de bekende *Hoe overleef ik*-serie kiezen van Francine Oomen. "Ook verhalen over loverboys of chatten spreken aan. De jongens houden van actie en spanning, zoals verhalen over oorlog en verzetshelden of een onderwerp als voetbalvandalisme."

VOORLEZEN

Hoe kun je de literaire lat wat hoger leggen? Daar zijn allerlei invalshoeken voor te bedenken. Bultena start met voorlezen in de klas, zoals uit het boek *Echte mannen eten geen kaas* van Maria Mosterd. "Ook al is dit geen *Lijster*-boek, en dus minder bekend bij de leerlingen, het voorlezen vinden zij ontzettend prettig en brengt ze in de stemming om zelf verder te gaan lezen." In de ervaring van Poppelier zijn boekverfilmingen een succesvolle ingang tot zwaardere kost, bijvoorbeeld *De kleine blonde dood* van Boudewijn Büch. Ook raakt hij in zijn lessen aan schoolvakken als aardrijkskunde of maatschappijleer. "Als ik *De ogen van de condor* van Lydia Rood bespreek, over een legerguerrilla in Columbia, laat ik met een beamer het Colombiaanse landschap zien en bespreken we de nieuwsberichten over de bevrijding van Ingrid Betancourt. Zo gaat een boek voor hen leven en krijgt het verhaal een plek in het hier en nu." Een heel andere ingang om met lezen bezig te zijn, biedt het project *Voorlezen in het vmbo*. Het leert scholieren uit het derde jaar van het vmbo hoe zij zelf peuters en kleuters kunnen voorlezen en is gericht op de beroepspraktijk. "Een deel van de vmbo-leerlingen gaat later met kinderen werken", zo bedacht jeugdbibliothecaris Lea Kessels uit Rhenen. "Dan is het goed om meer over voorlezen en prentenboeken te weten. Bovendien prikkelt voorlezen hen om zelf meer te gaan lezen." Samen met docent Nederlands Jacky van den Dikkenberg uit Rhenen ontwikkelde zij een lessenserie, waarin scholen en bibliotheken samenwerken. In die lessen blikken de leerlingen terug op hun favoriete prentenboeken uit hun eigen jeugd. Ze gaan in de bieb op zoek naar geschikte voorleesboeken en een bibliothecaris geeft hen tips over wat wel en niet werkt bij kleine kinderen. Daarna brengen ze het geleerde in praktijk op peuterspeelzalen

of kinderdagverblijven. *Voorlezen in het vmbo* loopt goed, het project gaat op vijftien plekken in het land van start.

SUSKE EN WISKE

Niet alle vmbo-leerlingen slaan gelijk aan het lezen door een leuk project. Welke tips hebben de docenten voor leerlingen die een aversie hebben tegen lezen? "Ik ga eerst met de leerlingen praten om erachter te komen waarom ze niet lezen", zegt Bultena. "Een leerling kan dyslectisch zijn, dan wijs ik op de mogelijkheid van een luisterboek. Komt er geen reden boven tafel, dan geef ik een *Donald Duck* of *Suske en Wiske* of ik laat ze een leuk magazine kiezen. Dan praten wij over wat zij gelezen hebben. Daarna geef ik toch de flapteksten en zeg dat dit minder leeswerk is dan een stripboek. Als ze eenmaal bezig zijn, krijgen ze de smaak meestal wel te pakken. Ik eis wel dat er één jeugdboek wordt gelezen." Poppelier ziet het inrichten van een prettige leesomgeving als een stimulans. "Tijdens de *Dag van de Literatuur* voor het voortgezet onderwijs vertelde Adriaan van Dis over zo'n grote luie stoel, waarin je helemaal weg kunt kruipen en opgaan in een verhaal. Dat is toch wel lekker, vinden de leerlingen dan, even alles om je heen vergeten en chillen met een boek. Op school hebben we een keer een leeslounge ingericht, waar je lekker kunt zitten en lezen." Schoolbrede activiteiten verhogen het enthousiasme van alle leerlingen, is de ervaring van de docenten. Zoals een grote boekenmarkt in de aula waar leerlingen kunnen *speeddaten* met boeken of een dag waarop de hele school mee kan doen aan workshops rap, poëzie en gebarentaal of een taalquiz. Docenten die een persoonlijke aanpak combineren met een breed boekenaanbod in een aantrekkelijke leesomgeving, helpen om vmbo-leerlingen aan het lezen te krijgen en ze zelfs hoger te laten klimmen op de literaire ladder. ●

MEER INFORMATIE

- Stichting Lezen
Christiaan van Willenswaard
T 020-6230 566
www.lezen.nl
- Voorlezen in het vmbo
Lea Kessels
lea.kessels@hccnet.nl
http://home.hccnet.nl/e.kessels/leesbevordering/index_files/Voorlezenvmbo.htm
- www.slashboeken.nl serie boeken van uitgeverij Querido met waar-gebeurde levensverhalen van jongeren
- www.passionate.nl over onder andere de Dag van de Literatuur (onder: Overige projecten)

WEBSITES

- www.lezeninhetvmbo.nl met informatie over de prijsvraag *Lezen in het vmbo*
- www.leesmij.nu met korte filmpjes van boeken
- www.boekenzoeker.org met tips voor boeken voor jongeren tussen de 12 en 15 jaar
- www.bazarweb.nl over het vmbo-project Bazar
- www.jongejury.nl over het vmbo-project de Jonge Jury
- www.taalunieversum.org/ onderwijs/literatuur over literaire projecten en didactiek van literatuuronderwijs voor docenten

PUBLICATIES

- *Lezen in het vmbo* (2008) van Stichting Lezen, over het leesgedrag van vmbo-leerlingen. Te bestellen bij uitgeverij Eburon voor € 27,50.
- *De casus Bazar*, over het leesbevorderingsproject voor vmbo-leerlingen Bazar. Te bestellen bij Eburon voor €19,50.

EERDER VERSCHENEN ARTIKEL EN OVER DIT ONDERWERP IN BULLETIN CULTUUR & SCHOOL:

- Nummer 48, november 2007: *De Jonge Jury: tussen Pietje Bell en Harry Mulisch*
- Nummer 37, april 2005: *Jongeren en poëzie: vet cool!*
Downloaden: www.cultuurplein.nl/bulletin/bulletinpdf

REGELING BREDE SCHOLEN EN CULTUUR VERLENGD

Het ministerie van OCW heeft de subsidieregeling voor brede scholen en cultuur verlengd. Scholen kunnen tot 20 maart 2009 een subsidieaanvraag indienen. Dit jaar worden tien scholen geselecteerd. In 2010 is er opnieuw subsidie voor tien scholen. Projecten die in aanmerking komen voor subsidie moeten gericht zijn op innovatie, de afstemming tussen binnenschoolse en buitenschoolse activiteiten en samenwerking met andere culturele en sociale partners. De regeling wordt uitgevoerd door Cultuurnetwerk Nederland.

MEER INFORMATIE: www.cultuurplein.nl/po/beleidenregelingen/subsidieregelingen/bscultuur

PRESENTATIEDAG JEUGDCONCERTEN

Muziekcentrum Nederland organiseert op 9 maart 2009 in de Verkade-fabriek te 's-Hertogenbosch een dag over muzikale projecten voor de jeugd. Onder de noemer *Jeugd Aan Bod!* biedt deze dag een programma voor musici en ensembles, programmeurs van grote en kleine muziekpodia en theaters, componisten, consultants van scholen en educatie steunpunten. Het programma bestaat uit showcases, een informatiemarkt, workshops en debat.

MEER INFORMATIE en AANMELDEN: www.muziekcentrumnederland.nl/over-mcn/projecten/jeugd-aanbod/inschrijven
KOSTEN: € 15,-

WINNAARS FILMEDUCATIE- PRIJZEN BEKEND

Het initiatief *Film 2 Connect* van Mixed Media Match Makers heeft de stimuleringsprijs van de Filmeducatieprijzen gewonnen. *Film 2 Connect* is winnaar in de categorie voor innovatieve ideeën die nog uitgevoerd moeten worden. De bedenkers ontvingen een bedrag van 5000 euro voor de realisatie van hun plannen. Andere winnaars zijn: Het *Nationaal Film Festival voor Scholieren* (categorie landelijke activiteiten), *CineKid Studio* (categorie landelijke materialen), *Hollywood in de Klas Filmfestival* (categorie regionale activiteiten) en *Choices Goes on Tour* (categorie regionale materialen). Deze vier

winnaars ontvingen een geldprijs van 1000 euro. De filmeducatieprijzen, die dit jaar voor het eerst werden uitgereikt, zijn een initiatief van het Nederlands Instituut voor Filmeducatie (NIF) en belonen vernieuwend en creatief filmonderwijs.

MEER INFORMATIE: www.filmeducatie.nl/filmeducatieprijzen

LEERLINGEN SCHRIJVEN GESCHIEDENIS

Hoe maken schrijvers van historische kinderboeken gebruik van historische bronnen? Hoe laten zij zich inspireren bij het schrijven van een historisch verhaal? In het programma *Schrijf zelf geschiedenis* vertelt een schrijver in de klas over zijn of haar werk en gaan de leerlingen vervolgens zelf aan het werk met een bundel historische bronnen over de eigen schoolomgeving. De keuze van de bronnen en de moeilijkheidsgraad van de opdracht kan worden aangepast aan het niveau van de groep. Het project is geschikt voor leerlingen vanaf groep zes en voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs.

MEER INFORMATIE: www.erfgoedbijdeles.nl/onderwijs/20060627125854
BESTELLEN: info@erfgoedbijdeles.nl, T 023-5531498
KOSTEN: € 50,- voor het lespakket. Voor de schrijver in de klas gelden de tarieven van de stichting Schrijvers School Samenleving (www.sss.nl).

JEUGDCULTUURFONDS VAN START

Op 1 januari is het nieuwe *Jeugdcultuurfonds* van start gegaan. Het fonds is bestemd voor kinderen en jongeren van 4 tot en met 18 jaar die om financiële reden geen lid kunnen worden van een toneelclub, muziek-schoon of andere instelling voor actieve kunstbeoefening. Professionals die werken met deze doelgroep in de jeugdzorg en het onderwijs (leraren en hulpverleners) kunnen subsidie bij het fonds aanvragen. Het geld gaat vervolgens rechtstreeks naar de instellingen of personen die de kunsteducatie verzorgen.

MEER INFORMATIE: www.jeugdcultuurfonds.nl

TOP-BOEK JEUGDTHEATERSCHOLEN

De resultaten van de stimuleringsregeling *Toekomst op de planken*

(TOP) zijn vastgelegd in de publicatie *TOP-boek*. De regeling was bedoeld om de ontwikkeling van de jeugdtheaterscholen in Nederland te stimuleren. Tussen 2003 en 2008 zijn door 45 jeugdtheaterscholen ontwikkelingsprojecten uitgevoerd. Mede dankzij de stimuleringsregeling werken ze nu samen met andere kunstorganisaties en het onderwijs. Naast de behaalde resultaten besteedt de publicatie aandacht aan de kansen voor de toekomst en biedt het boek praktische informatie. In een documentaire op de bijgevoegde dvd wordt de praktijk van verschillende jeugdtheaterscholen zichtbaar en komen de jonge cursisten aan het woord.

MEER INFORMATIE en BESTELLEN: www.kunstfactor.nl (zie publicaties)
KOSTEN: € 18,- (boek + dvd)

AAN DE SLAG MET HET ONDERWIJS!

Voor erfgoedorganisaties is een nieuwe handleiding beschikbaar om samen te werken met scholen. De centrale vraag in het boek is: hoe kunnen erfgoedorganisaties met scholen samenwerken, zodat er voor beide partijen een duidelijke meerwaarde ontstaat? Erfgoedorganisaties hebben veel kennis over de geschiedenis van hun gemeente. Het onderwijs kan die kennis gebruiken voor omgevingsgeschiedenis. *Aan de slag met het onderwijs!* biedt daartoe een handreiking.

BESTELLEN: maak € 10,- over naar giro 810806 t.n.v. Nederlands Centrum voor Volkscultuur, o.v.v. 'onderwijs'

RESULTAAT CRITICAL FRIENDS

Begin december 2008 werd op het ministerie van OCW het resultaat van het project *Critical Friends* gepresenteerd. De opbrengst van het project is vastgelegd in het boek *Critical friends: ontmoetingen tussen school en cultuur*. Dit project had als doel: inzicht te krijgen in de kwaliteit van cultuureducatie in het primair onderwijs. Hiervoor zijn tien verschillende activiteiten in het primair onderwijs gevolgd en geobserveerd. Na de observatie gingen de docent en de cultuurproducent als kritische vrienden om de tafel en keken terug op

het verloop van de activiteit. Het ministerie van OCW wil hiermee de basis leggen voor een groter gesprek tussen het onderwijs en de culturele sector over de kwaliteit van cultuureducatie. Het boek biedt daarvoor handvatten in de vorm van 'kwaliteitsbouwstenen' en een gespreksmethodiek.

DOWNLOADEN: www.cultuurplein.nl/po/praktijk/handreikingen/criticalfriends

KUNST OP DE KAART

Kunst op de kaart is een spel waarmee leerlingen uit de bovenbouw van het PO kennis kunnen maken met verschillende kunstvormen. Het spel laat kinderen spelen met kunstvormen via opdrachten en is ontwikkeld door BisK (instelling voor kunsteducatie in Noord-Brabant). Er zijn zes thema's die op heel verschillende manieren binnen de zes disciplines terug te vinden zijn: contrast, compositie, personage, ritme, ruimte en stijl. Per discipline en per thema is het mogelijk een sextet te vormen. Het spel sluit aan bij nieuwe opvattingen over leren en gaat uit van meervoudige intelligenties en verschillende leerstijlen van kinderen. Bij het spel hoort een dvd met ondersteunend beeldmateriaal over verschillende kunstvormen en een docenthandleiding. Ter introductie van dit spel worden in diverse provincies studiedagen georganiseerd voor leerkrachten.

MEER INFORMATIE en BESTELLEN: www.cultuurplein.nl/po/lesmateriaal/lesideeen/kunstopdekaart
KOSTEN: € 115,- (spel)

DAG VAN DE LITERATUUR

Op 19 maart 2009 vindt in de Doelen te Rotterdam de jaarlijkse *Dag van de Literatuur* plaats. Tijdens dit literatuurfestival kunnen leerlingen uit de bovenbouw van havo en vwo (en hun leerkrachten) tijdens voordrachten, interviews en talkshows kennismaken met auteurs. Organisator Passionate/Bulkboek heeft dit jaar onder anderen de volgende schrijvers geprogrammeerd: Kader Abdolah, Renate Dorrestein, Abdelkader Benali, Tjitske Jansen, Tommy Wieringa en Joost Zwagerman. Scholen die zich aanmelden krijgen van tevoren uitvoerige informatie over het programma en

de auteurs. Leerlingen die zelf een actieve bijdrage willen leveren aan deze dag kunnen zich aanmelden als verslaggever voor het webmagazine of optreden tijdens het open podium.

AANMELDEN: info@dagvandeliteratuur.nl (voor verslaggever of open podium)
MEER INFORMATIE en INSCHRIJVEN: www.bulkboek.net (tot 10 maart)
KOSTEN: € 17,50

THEATERGROEP WEDERZIJD'S WINT ZILVEREN KREKEL

De jeugdvoorstelling *Een Odyssee* van Theatergroep Wederzijds en regisseur Ad de Bont is winnaar van de Zilveren Krekel 2008 voor de meest indrukwekkende productie. Met het toekennen van de Zilveren Krekel is de productie genomineerd voor de Gouden Krekel die wordt uitgereikt tijdens het Gala van het Nederlands Theater. De Gouden Krekels zijn de jaarlijkse jeugdtheaterprijzen van de Vereniging van Schouwburg- en Concertgebouwdirecties (VSCD).

MEER INFORMATIE: www.wederzijds.nl

REGELING MEDIAWIJSHEID

De stimuleringsregeling mediawijsheid biedt netwerkpartners van het Mediawijsheid Expertisecentrum de mogelijkheid de samenhang tussen verschillende bestaande initiatieven op het gebied van mediawijsheid te versterken. Daarnaast is het mogelijk om nieuwe initiatieven te starten. Organisaties die projecten over mediawijsheid willen starten kunnen hun plan indienen bij het Expertisecentrum, dat de regeling uitvoert. Het Mediawijsheid Expertisecentrum is een netwerk van instellingen dat mediawijsheid stimuleert en ondersteunt. Scholen en andere instellingen kunnen door een intentieverklaring te tekenen lid worden van dit netwerk.

MEER INFORMATIE: www.onderwijsregelingen.nl/overzicht_regelingen/regelingen/17 en www.mediawijsheidexpertisecentrum.nl

INTERNATIONALE CONFERENCE CULTUUREDUCATIE

Cultuurnetwerk Nederland and CANON Cultuurcel Vlaanderen organiseren op 12 en 13 maart de Europese conferentie *Cultural education, Innovation, Creativity*

and Youth ofwel *See, I See Why!* (CICY). Aanleiding voor de conferentie is het *Europees Jaar van Creativiteit en Innovatie* (2009). Het onderwerp is het beleid en de beleidsinstrumenten voor de culturele socialisatie van kinderen en jongeren en hun persoonlijke artistieke ontwikkeling. De conferentie is bedoeld voor beleidsmedewerkers, wetenschappers en vertegenwoordigers van instellingen voor cultuureducatie in heel Europa. Het doel van de conferentie is om cultuureducatie hoger op de politieke agenda's van Europese lidstaten te plaatsen.

MEER INFORMATIE: www.cicy.eu

HELP! FILMS RIJKSMUSEUM MET LESPAKKET

Het Rijksmuseum heeft voor leerlingen uit groep 7 en 8 vier films gemaakt en deze online gezet. Het gaat om korte films van 5 tot 15 minuten die laten zien hoe je kunt overleven in het museum. Het is de bedoeling dat de films in de klas bekeken worden. Bij elke film hoort ook een gratis lespakket met opdrachten om op school individueel en in groepen uit te voeren.

MEER INFORMATIE en DOWNLOADEN: www.rijksmuseum.nl/help

ZICHT OP... DE WAARDE VAN KUNST- EN CULTUUREDUCATIE

De nieuwe *Zicht op...* bevat een selectie van citaten waaruit het belang van kunst- en cultuureducatie blijkt. De citaten zijn afkomstig uit beleidsstukken van rijksoverheid, provincies en gemeenten die in de collectie van het studiecentrum van Cultuurnetwerk Nederland zijn opgenomen. Deze *Zicht op...* vormt een aanvulling op de uitgave *Wat zijn we waard?* Hierin waren citaten verzameld van politici, beleidsmakers en adviesraden uit de periode tot 2004. De nieuwe publicatie geeft een dwarsdoorsnede van argumenten die gebruikt worden om het belang van kunst- en cultuureducatie te onderbouwen.

DOWNLOADEN: www.cultuurnetwerk.nl/producten_en_diensten/publicaties/pdf/Zicht_op_2008_4.pdf

TE IS NOOIT GOED

Bevend, nee trillend van de zenuwen stond ze bij de deur van de Melkweg, poppodium in Amsterdam, alwaar de luidruchtige Bijlmerjeugd naar binnenstroomde. De gelukzalige grijs op haar gelaat had iets engs. Met haar vouwfiets-vegetarische uiterlijk vormde ze een mooi contrast met de ultrahippe *streetwise outfits* van de jonkies. Ik denk dat letterlijk geen van de kids haar aanwezigheid was opgevallen. Ze was een van de drie CKV-docenten die vonden dat kinderen uit de Bijlmer naar het centrum moesten komen om theatraal onderwezen te worden. Wij, een groepje stand-uppers, waren gevraagd om een voorstelling te spelen.

In het voortraject hadden we de scholen bezocht en met de kids gepraat over hun idee bij kunst en theater. Op zich was de opzet niet slecht. Het is alleen frappant dat de groep mensen die het 'goed bedoelt' vaak geen aansluiting kan vinden met de groep waar ze het zo goed mee menen. Dat gold ook voor dit trio. Ietje, Dijtje en Japke waren de voornamen. Als je weet dat Jappie het Surinaamse woord voor aap is, kan je je de hilariteit in de klas al voorstellen. Dijtje was een yogatype in een wollen legging en Ietje ging rond met sterrenmuntthee, zonder suiker maar met ahornsirop natuurlijk.

Het tegenovergestelde komt ook voor. Terwijl kids tijdens een van mijn theatervoorstellingen de tent afbraken, vroeg ik me af waar hun begeleiders waren. Het kon toch niet zo zijn dat ze zonder toezicht naar het theater waren gekomen? Ik speurde de zaal af en zag hem zitten. Bovenin de hoek, met een boek in z'n handen. Terwijl zijn leerlingen de tent afbraken, zat de docent te lezen. Onverstoorbaar en totaal niet betrokken. Het bleek dat twee andere docenten op de gang stonden te praten, koffie te drinken en te lachen.

Mijn klompen braken en mijn wenkbrauwen reikten naar mijn haargrens. Hoe kun je van kids verwachten dat ze kijken naar wat er *on stage* speelt als ze dat voorbeeld niet krijgen? Ik sprak na afloop met de docent die zat te lezen en hij zei dat ie 'niet van cabaretachtige dingen houdt' en daarom een boekje bij zich had. De twee die op de gang waren gebleven, hadden 'geen zin in dat gedoe'. Wij konden toch zelf ook wel wat aan ordehandhaving doen?

Wat is nu mijn punt? Kijk, de dames in de Bijlmer hadden een erg nobel idee en dat is prijzenswaardig. Maar door de manier waarop ze die kids benaderden, sloegen ze de plank mis. Vraag dan iemand om als tussenpersoon te fungeren, die op een meer natuurlijke manier aansluit bij de belevingswereld van de groep. Betrokkenheid is goed, maar kanaliseer het. En dan heb je nog de docenten die denken dat comedians ook goochelaars zijn. Helaas, was het maar zo, denk ik soms.

Kortom, probeer als CKV-docent voor jezelf uit te zoeken waar de juiste balans ligt tussen betrokkenheid en de eigen verantwoordelijkheid van de kids. Wij, de kunstenaars, kunnen maar tot zover gaan, vooral omdat we op het podium staan en ons ding moeten doen. Je weet toch?

Howard Komproe

Howard Komproe (1971) is stand-up comedian en bekend geworden door zijn werk bij de Comedytrain in Toomler. Samen met Najib Amhali en Murth Mossel richtte hij vervolgens FreshWagon op, dat zich richt op een jong publiek. Sinds 2000 toert Howard ook solo langs theaters in Nederland (foto: Daan Brand).

Enkele reacties op de stelling uit Bulletin Cultuur & School #55

'EUROPESE CULTUUREDUCATIEPROJECTEN ZIJN OVERBODIG, EEN INTERCULTURELE DIALOOG MOET JE JUIST VOEREN OP LOKAAL NIVEAU.'

Pieter Perry, Kunst educatie laboratorium InterArt:

"De interculturele dialoog moet op alle niveaus gevoerd worden, maar de interculturele dialoog is niet alleen een dialoog tussen de intelligente kinderen en jongeren die zich actief aanmelden om eraan mee te doen. Deze kinderen zijn regelmatig al wereldburgers die in grote Europese steden wonen en de dialogen die tussen hen plaatsvinden zullen misschien niet eens zo intercultureel zijn. Interessanter is het als migranten of migrantenkinderen, laagopgeleiden, hoogopgeleiden, stad en dorpsbewoners in discussie gaan en elkaars taal proberen te spreken en te begrijpen.

Zo organiseer je confrontaties, om escalatie te voorkomen. Stichting InterArt in Arnhem doet dat met haar jongerentalkshow Creative Citizens die dit seizoen ook langs de vier grote steden toert. Met inspiratie van talentvolle artiesten en een gevarieerde zaal vol publiek is de sfeer zeer open en gaat het niet om gelijk hebben, maar om begrijpen en begrepen worden."

J.S. van Wingerden:

"Beide zijn nodig. De kans dat een stimulerende invloed uitsluitend van onderaf toegroeit naar een Europees niveau is niet erg groot. De beweging moet ook van boven af ingezet worden."

Sadik Harchaoui, FORUM, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling:

"Dit is een schijn(tegen)stelling. Educatie over culturen en cultuur is nuttig en belangrijk voor de ontwikkeling van burgers. Dat kan ook geschieden vanuit een Europees perspectief. Culturen kunnen niet zelf met elkaar praten. Dat doen mensen. Of de interculturele dialoog nuttig is, is zeer de vraag, maar als mensen dat prettig vinden, moeten ze dat vooral doen. Dat kan op Europees, nationaal, maar ook op lokaal niveau. Het lokale niveau heeft in dit opzicht zeker niet het 'alleenrecht'."

Reageren:

REAGEER VIA WWW.CULTUURPLEIN.NL/BULLETIN

Zie ook pagina 12:

“Beroepskunstenaar in de klas werkt b(l)ikverruimend”